

Наконечна Т. В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу і логістики
Національного університету «Львівська політехніка»*

Гринів Н. Т.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу і логістики
Національного університету «Львівська політехніка»*

Данилович Т. Б.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національного університету «Львівська політехніка»*

Nakonechna Taisia

*Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Marketing and Logistics
Lviv Polytechnic National University*

Hryniv Nataliya

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Marketing and Logistics
Lviv Polytechnic National University*

Danylovych Taras

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Economics of Enterprise and Investments
Lviv Polytechnic National University*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Анотація. У роботі проаналізовано тенденції, проблемні аспекти формування та функціонування ринку логістичних послуг та запропоновано науковий підхід до визначення основних напрямів розвитку ринку логістичних послуг, а також інструментів та механізмів підвищення конкурентоспроможності вітчизняного ринку логістичних послуг. Ринок логістичних послуг вимагає побудови бізнес-моделі, яка базується на принципах інноваційності, енергоефективності, мобільності та екологічності. Вітчизняні підприємства активно освоюють нові ринки, що, безумовно, призведе до зростання логістичної активності та швидкого зростання ринку контрактної логістики. Автори розглядають розвиток Інтернет-бізнесу як спонукальний фактор до постійного розширення асортименту логістичних послуг та застосування різноманітних моделей аутсорсингу, що дасть змогу знизити логістичні витрати крупних учасників ринку та призведе до зростання попиту на послуги логістичних операторів, що, своєю чергою, викличе значне поживлення на вітчизняному ринку логістичних послуг та пришвидшить його інтеграцію в міжнародний ринок.

Ключові слова: ринок логістичних послуг, логістичні оператори, логістичні провайдери, контрактна логістика, обсяг вантажоперевезень, складський сектор, аутсорсинг.

Вступ та постановка проблеми. Міжнародний ринок логістичних послуг розвивається неймовірно швидко. За оцінками експертів, тільки ринок контейнерних морських перевезень оцінюється в 800 млрд. дол. і продовжує збільшувати вартість. Зростання ринку логістичних послуг в Україні, на жаль, не таке стрімке, проте перспектива існує, оскільки спостерігається поживлення ринку логістичних послуг у секторі вантажних перевезень та складської логістики. Почали активно розвиватися логістичні оператори, що працюють у сфері логістичного аутсорсингу, адже в умовах кризи, зниження обсягів виробництва та зменшення попиту на товари виникає необхідність у зменшенні логістичних витрат, збільшенні гнучкості, поліпшенні рівня обслуговування всіма учасниками ланцюга поставок. Проте існує низка проблем, які сповільнюють розвиток ринку логістичних послуг, серед основних: відсутність належного державного підходу до проблем логістики; загострення конфліктів між суб'єктами ринку логістичних послуг на тлі загострення конкуренції; порушення договірних умов; низький рівень логістичних послуг та ін. Уповільнені темпи розвитку національного ринку логістичних послуг порівняно з міжнародними тенденці-

ями розвитку цієї галузі, недостатній рівень використання потенціалу, втрата конкурентоспроможних позицій актуалізують дослідження сучасного стану ринку логістичних послуг. У зв'язку із цим реалії ринку логістичних послуг вимагають побудови бізнес-моделі на основі концепції «унікай, переходи, покращуй» (рис. 1), яка базується на принципах інноваційності, енергоефективності, мобільності та екологічності.

Імплементация даних принципів учасниками логістичного ринку дасть змогу створити ефективний ланцюг постачання, забезпечить ефективне управління ланцюгом поставок шляхом упровадження сучасних інформаційних, енергоощадних, економічно ефективних технологій та дасть змогу забезпечити необхідний рівень обслуговування.

Перехід України до сталого економічного розвитку, її інтеграція до європейського і світового співтовариства вимагають запровадження сучасних практик взаємодії держави і бізнесу, а також бізнесу та суспільства, які б дали змогу посилити взаємну відповідальність усіх учасників суспільного життя, створити умови для подальшого стабільного розвитку суспільства, заснованого на врахуванні якнайширшого кола інтересів [10].

Рис. 1. Суть концепції «уникай, переходь, покращуй» ринку логістичних послуг

Тому основними завданнями гравців ринку логістичних послуг має бути модернізація економіки та підвищення конкурентоспроможності через поліпшення якості логістичних послуг у контексті екологічності та інноваційності; підвищення конкурентоспроможності логістичних послуг з метою визнання українського бізнесу на світовій арені як соціально відповідального, його полегшеної інтеграції в міжнародні ринки; застосування інструментів ресурсозбереження та енергоефективності, «озеленення» бізнесу та економіки країни у цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні тенденції розвитку ринку логістичних послуг доводять зростаючий інтерес науковців та практиків до вивчення як вітчизняного, так і світового досвіду логістичного управління та розроблення практичного інструментарію вирішення конкретних логістичних завдань для підвищення конкурентоспроможності логістичних послуг і зростання показників ринку логістики. Зокрема, про це свідчать роботи відомих вітчизняних учених, а саме праці М.Ю. Григорак [1], С.В. Крикавського [2], Н.В. Чорнописької [3], С.С. Лисої [4], О.В. Авраменко [5], В.Є. Качуровського, Т.Г. Гапчака, О.Л. Матвієнко [6]. Щоб прискорити розвиток ринку логістичних послуг в Україні, важливо з'ясувати причини, які стримують його розвиток.

Невизначеність механізмів та інструментів регулювання вітчизняного ринку логістичних послуг, відсутність правил роботи на ньому не дають змоги конкурувати з провідними світовими гравцями цього ринку. Державі необхідно створити умови для полегшеної швидкої інтеграції вітчизняного ринку в міжнародний ринок логістичних послуг, що дасть змогу підвищити логістичну ефективність вітчизняних підприємств – учасників зазначеного ринку.

Метою даної роботи є аналіз тенденцій ринку логістичних послуг України; дослідження показників обсягів вантажних перевезень за видами транспорту; виокремлення основних операторів ринку логістичних послуг у складському секторі; виявлення їхнього впливу на формування кон'юнктури ринку логістичних послуг; розгляд

чинників, які мають найбільший вплив на розвиток ринку логістичних послуг; дослідження основних гравців на цьому ринку, проблем їх розвитку в умовах відкритості економіки України та високої залежності від наслідків фінансово-економічної і соціальної кризи. Недостатнє опрацювання зазначеної проблематики зумовило актуальність та вибір теми дослідження.

Результати дослідження.

Розвиток ринку логістики будь-якої країни, у тому числі й України, залежить від стану її економіки. Його оператори забезпечують взаємодію учасників економічних відносин, пов'язують виробничі ланцюги, логістичні ланцюги поставок, дають змогу товарам знайти своїх покупців. Обсяги наданих у сфері логістики послуг безпосередньо залежать від рівня активності їх споживачів, динаміки виробництва, внутрішньої та зовнішньої торгівлі (табл. 1).

За оцінками експертів, протягом наступних двох-трьох років вітчизняний ринок логістичних послуг стабілізується й покаже стійке зростання на 6–9%. Цьому сприяє вигідне географічне розташування України, що дає змогу заробляти на транзиті вантажів з Азії до Європи і в зворотному напрямку, а також зростання експорту продукції. Вітчизняні підприємства почали активно освоювати нові ринки, що підштовхує логістичну галузь до вдосконалення. Це означає, що буде зростати ринок контрактної логістики [1].

Вітчизняна логістика демонструє позитивні тенденції розвитку, здійснює вагомий вплив на економічний потенціал країни, стимулює розвиток суміжних, взаємопов'язаних галузей. Хоча ринок логістичних послуг України і перебуває в стадії розвитку, а темпи його зростання значно повільніші порівняно з іншими країнами, проте він є потенційно конкурентоспроможним [4].

Сьогодні на ринку логістичних послуг спостерігається зростання вантажообігу (рис. 2); зміна у структурі вантажоперевезень за видами транспорту; зростання кількості здійснених покупок через Інтернет-магазини, що зумовлює зростання попиту на послуги логістичних операторів.

рів; спостерігаються позитивні зміни в секторі надання складських послуг. Транспортно-логістичний комплекс України – це стратегічно важливий та вагомий сегмент країни в політичному, економічному та соціальному аспектах. Логістика України становить у валовому внутрішньому продукті країни близько 12%, при цьому створюючи робочі місця для населення у розмірі 7% від загальної кількості зайнятого населення [8].

Зростання всього обсягу вантажообігу переважно припадає на автомобільний транспорт, оскільки обсяги перевезень іншими його видами практично не змінилися (рис. 3). Чинником ризику автомобільних вантажоперевезень є обмеження руху великогабаритного транспорту, які вводяться відповідно до погодних умов і можуть затримати доставку.

Імплементация даних принципів учасниками логістичного ринку дасть змогу створити ефективний ланцюг постачання, забезпечити ефективне управління ланцюгом поставок шляхом упровадження сучасних інформаційних, енергоощадних, економічно ефективних технологій та необхідний рівень обслуговування.

Нині спостерігаються позитивні зміни у складському секторі ринку логістичних послуг. У 2017 р. на ринку

складської нерухомості підтвердилася тенденція до зростання, яка розпочалася ще в кінці 2016 р. Основними рушійними силами стали загальне відновлення попиту з боку ринків роздрібною торгівлі та логістики, централізація (переміщення гравців із регіонів до столиці), поліпшення умов оренди у вигляді якісних приміщень, що сприяло зростанню обсягу валового поглинання (становив приблизно 120 тис. кв. м це +9%) та зменшення вакантності.

Зростання попиту орендарів спостерігалось переважно в об'єктах під управлінням логістичних операторів. Серед найбільших логістичних операторів, які домінують у секторі за обсягами орендованої площі та наявних площ у власності, можна виділити п'ять компаній, до яких входять чотири міжнародні та одна українська.

Серед українських компаній, які знаходяться попереду, нині можна виділити Business Group, ZAMMLER, Logistic Plus, УВК та «НП «Логістик». Проте переважно саме локальним логістичним провайдером властиве питання координації дій як усередині компанії, так і з клієнтами. Поступово локальні оператори становлять більш серйозну конкуренцію міжнародним логістичним компаніям. Наприклад, українські компанії вже зараз розглядають нові напрями розвитку, що демонструє готовність інвес-

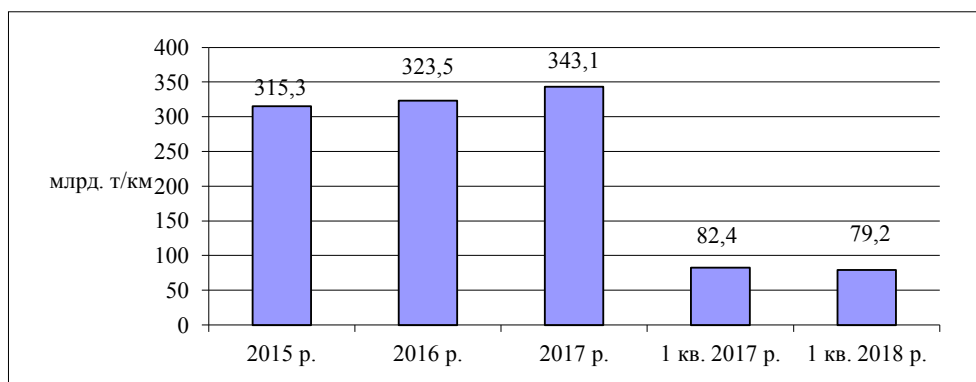

Рис. 2. Динаміка обсягу вантажоперевезень в Україні в натуральному вираженні, млрд. т/км [12]

Таблиця 1

Вплив чинників на розвиток логістичного ринку України

№ п/п	Чинники, що впливають на розвиток логістичного ринку	Результат впливу чинників – поточні тенденції на логістичному ринку
1.	Динаміка українського промислового виробництва. У 2016–2017 рр. спостерігається зростання загальних обсягів виробництва, але це поживавлення стосується не всіх груп товарів.	Зниження товарообігу, зумовлене негативним впливом кризових явищ, змінилося з 2016 р. процесом збільшення обсягів вантажоперевезень унаслідок стабілізації економічної ситуації в країні. У I кварталі 2017 р. зростання обороту вантажів становило майже 10% порівняно з аналогічним періодом минулого року.
2.	Обсяги внутрішньої оптової та роздрібною торгівлі також останнім часом мають тенденцію до збільшення.	У I півріччі 2017 р. спостерігається перерозподіл часток вантажоперевезень між видами транспорту. У цей період порівняно з I півріччям 2016 р. відбулося зниження на 1,5% частки залізничних перевезень, а частка трубопровідного транспорту збільшилася на 1,4%.
3.	Стан зовнішньої торгівлі. Наслідком скорочення виробництва, зниження курсу національної валюти, загострення відносин із Росією стало скорочення обсягу експорту. Разом із тим після 2015 р. почалося зростання імпорту.	В Україні, як і в інших країнах світу, зростає популярність придбання товарів в Інтернет-магазинах.
4.	Загальне зниження доходів учасників економічної діяльності змушує їх до мінімізації своїх витрат, у тому числі й за рахунок логістичних послуг.	Спостерігаються позитивні зміни в секторі надання складських послуг.
5.		Важка промисловість є лідером за обсягами перевезень як на залізничному, так і на автомобільному транспорті.

Джерело: складено за [7]

тувати в нові проекти та формати. Адже однією з переваг локальної логістичної компанії є можливість швидкого прийняття рішень на місці. Серед таких представників вітчизняних провайдерів можна відзначити групу логістичних компаній ZAMMLER, яка надає стабільно хороший сервіс та стрімко нарощує обсяги орендованих площ (табл. 2). Що стосується міжнародних логістичних операторів, то їхньою ключовою характеристикою залишаються високі стандарти корпоративної культури, процедурності та якості послуг [9].

У період кризи все більше логістичних операторів почали розвивати послугу аутсорсингу свого персоналу на складах клієнта. Якщо розглянути структуру обсягу площ, яка формується із площ, що перебувають у власності та в оренді логістичних операторів, та площ, на яких проводиться обслуговування клієнта на його ж складі, то цей показник є більшим за фактичні площі, які логістичний оператор орендує або має у власності.

В Україні послуги аутсорсингу розвиваються не так активно як за кордоном, що пояснюється цілою низкою причин, найпоширенішими серед яких є:

- недотримання прийнятих зобов'язань щодо рівня обслуговування;
- відсутність управлінського персоналу стратегічного бачення;
- складність у досягненні зниження витрат;
- зростання цін після встановлення співпраці;
- зниження можливості впливу та контролю над функціями, переданими послугонадавачу;

– відсутність консультативних можливостей, які спираються на знання, тощо.

Проте в подібних логістичних послугах зацікавлені підприємства Києва, Одеси, Дніпра, Харкова, Львова та вітчизняні морські порти [6].

Зростання обсягів торгівлі через мережу Інтернет на рівні 25–35% протягом декількох останніх років заставило ринок логістичних послуг запропонувати зовсім нові послуги для Інтернет-бізнесу (табл. 3).

Вітчизняний ринок логістичних послуг тісно пов'язаний із розвитком торговельних мереж та електронної торгівлі. Важливими чинниками впливу є збільшення кількості магазинів по території України і відсутність можливості самостійно управляти ланцюгами постачання, а також недостатня кількість професійних і логістичних (розподільчих) центрів із різними температурними режимами.

Отримання доступу до логістичних послуг для українських торговельних мереж і представників електронної торгівлі передбачає наявність професійних логістичних операторів, які б мали змогу надавати послуги в будь-якому регіоні країни з гарантованим високим рівнем сервісу [4]. В Інтернет-торгівлі моделі аутсорсингу застосовуються частіше, ніж у традиційній торгівлі, що зумовлено специфікою галузі.

Висновки. У процесі діяльності суб'єктів ринку логістичних послуг необхідно здійснювати моніторинг економічного середовища й відстежувати зміни, які в ньому відбуваються, прогнозувати наслідки прямого

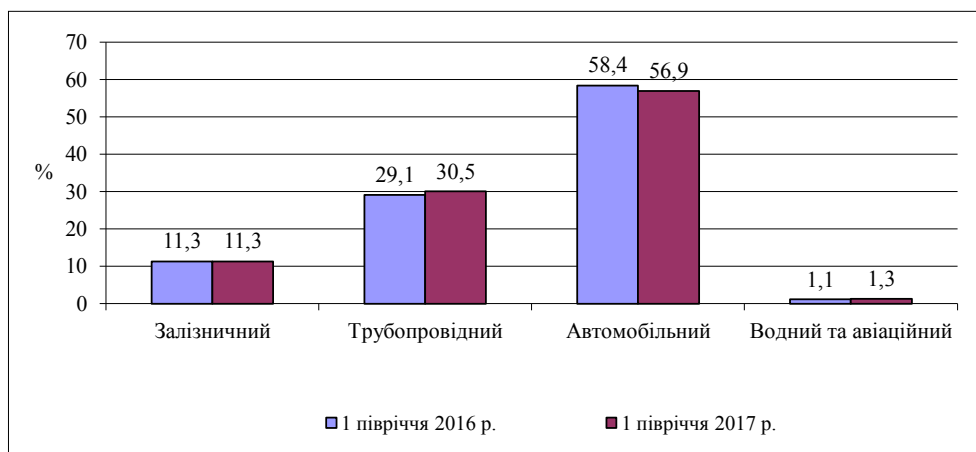

Рис. 3. Структура вантажоперевезень за видами транспорту, % [7]

Таблиця 2

Найбільші логістичні оператори за обсягом власної та орендованої площі, на якій здійснюються логістичні операції

Назва логістичного оператора	Обсяг власної та орендованої площі, м ²	Обсяг власної площі, площі в оренді, площі складу клієнта, яка обслуговується логістичним оператором, м ²	Тип логістичного оператора
ZAMMLER	75 000	75 000	Локальний
Kuehne+Nagel	67 000	123 000	Міжнародний
Raben	53 000	73 000	Міжнародний
Ekol	58 000	58 000	Міжнародний
FM Logistic	55 000	55 000	Міжнародний
УВК	50 000	50 000	Локальний
LogisticPlus	27 000	27 000	Локальний
НП Логістик	27 000	27 000	Локальний

Джерело: складено за [7]

Види логістичних послуг для інтернет-бізнесу

Назва послуги	Сегмент	Комплекс послуг	Основні гравці
Експрес-доставка вантажів	Сегмент B2B	Може передбачати як класичні транспортні та експедиторські послуги, так і клієнто-орієнтовані індивідуалізовані рішення, що створюють додаткові зручності й вигоди для клієнтів	«Укрпошта», «Нова пошта», «Делівері», «Міст експрес», «Ін-тайм» та інші
Кур'єрська доставка	Здебільшого сегмент B2C	Доставка кореспонденції або товарів у найкоротші терміни	«DHL», «FedEx», «TNT», «UPS»
Поштова логістика	Здебільшого сегмент C2C	Доставка листів, бандеролей і посилок	«Укрпошта» та приватні пош-тові оператори
Фулфілмент	Окремий сегмент складських послуг для Інтернет-магазинів	Передбачає забезпечення високого рівня організації технологічних процесів у центрах оброблення замовлень клієнтів	«Нова пошта», «ZAMMLER», «Raben», «Міст Експрес», «Denka Logistics», «FM logistic»
Напрямок sharing economy (економіки спільного користування)	Сервіс працює переважно в сегменті C2C, але вже є спроби впровадити таку послугу в сегментах B2C та B2B	Інтернет-платформа для об'єднання власників вантажу і перевізників, що виконують міжміські та міжнародні перевезення, і дає змогу швидко й зручно вибрати перевізника	-

та опосередкованого впливів сукупності зовнішніх і внутрішніх чинників, що визначають умови функціонування та розвитку його учасників. Гравці ринку логістичних послуг також вимушені звертатися до

досвіду сучасної єврологістики, вивчати правила функціонування на ринку логістичних послуг й особливо стандарти та запити клієнтів щодо якості логістичних послуг.

Список використаних джерел:

1. Григорак М.Ю. Інтелектуалізація ринку логістичних послуг: концепція, методологія, компетентність : монографія. Київ : Сік Груп Україна, 2017. 513 с.
2. Крикавський Є.В. Нова парадигма логістики: стратегічний статус. *Наукові праці ДонНТУ. Серія «Економічна»*. 2014. № 4(48). С. 240–247.
3. Чернописька Н.В., Шандрівська О.Є. Тенденції та перспективи ринку логістичних послуг України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Логістика». 2012. № 735. С. 244–249.
4. Лиса С.С. Ринок логістичних послуг в Україні: динаміка, структура перспективи. URL : [http://tr.knteu.kiev.ua/files/2017/24\(tom2\)/6.pdf](http://tr.knteu.kiev.ua/files/2017/24(tom2)/6.pdf) (дата звернення: 04.03.2019).
5. Авраменко О.В. Напрямки розвитку логістичного менеджменту в Україні. *Бізнес Інформ*. 2017. № 9. С. 262–267.
6. Качуровський В.С., Гапчак Т.Г., Матвієнко О.Л. Сучасні тенденції розвитку європейського ринку логістичних послуг. Аутсорсінг. «4-PL». URL : <http://socrates.vsau.org/repository/card.php?lang=en&id=4192>.
7. Аналіз ринку логістики в Україні. 2018 р. URL : <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-logistiki-ukrainy-2018-god> (дата звернення: 01.03.2019).
8. Федорук Є.І. Державне регулювання логістичної сфери в агропромисловому комплексі України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. № 1(51). URL : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2017-1/doc/2/03.pdf> (дата звернення: 03.03.2019).
9. Логістичний ринок України: логістичні оператори нарощують свою частку в сегменті складської логістики. URL : <https://logist.fm/publications/logistichniy-rinok-ukrayini-logistichni-operatori-naroshchuyut-svoyu-dolyu-v-segmenti> (дата звернення: 05.03.2019).
10. Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні. URL : http://svb.ua/sites/default/files/201108_konserciya_nacionalnoyi_strategiyi_svb.pdf (дата звернення: 01.03.2019).
11. Стратегія сталого логістики та План дій для України. Проект для розгляду. URL : <https://mtu.gov.ua/files/Logistics.pdf> (дата звернення: 04.03.2019).
12. Державний комітет статистики. URL : <http://ukrstat.gov.ua>.

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЛОГИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ В УКРАИНЕ

Аннотация. В работе проанализированы тенденции, проблемные аспекты формирования и функционирования рынка логистических услуг и предложен научный подход к определению основных направлений развития рынка логистических услуг, а также инструментов и механизмов повышения конкурентоспособности отечественного рынка логистических услуг. Рынок логистических услуг требует построения бизнес-модели, основанной на принципах инновационности, энергоэффективности, мобильности и экологичности. Отечественные предприятия активно осваивают новые рынки, что, безусловно, приведет к росту логистической активности и быстрому росту рынка контрактной логистики. Авторы рассматривают развитие Интернет-бизнеса как побудительный фактор к постоянному расширению ассортимента логистических услуг и применению различных моделей аутсорсинга, что позволит снизить логистические издержки крупных участников рынка и приведет к росту спроса на услуги логистических операторов, что, в свою очередь, вызовет значительное оживление на отечественном рынке логистических услуг и ускорит его интеграцию в международный рынок.

Ключевые слова: рынок логистических услуг, логистические операторы, логистические провайдеры, контрактная логистика, объем грузоперевозок, складской сектор, аутсорсинг.

FEATURES OF UKRAINIAN LOGISTICS SERVICES MARKET DEVELOPMENT

Summary. In the paper, tendencies, problematic aspects of the formation and functioning of logistic services market are analysed, reasons that hinder its development are found, a scientific approach to determining the main directions of the market development of logistic services, as well as tools and mechanisms for increasing the competitiveness of the domestic market for logistics services, are proposed. The authors note that the main obstacles in the development of the logistic services market are the lack of state policy and state strategy, which affects the conditions of logistics business and the possibility of realizing logistics potential of the country. Domestic logistics demonstrate positive trends of development, have a significant impact on the country's economic potential, and stimulate the development of related, interconnected industries. The main feature of the current state and prospects for the development of logistics services is their deep penetration into various spheres of society's life. Growing demand for logistics services has contributed to the active development of the logistics market and the emergence of new business models of logistics service providers. A level of services market maturity is determined by the presence of system logistics operators and their share in the structure of services provided. Logistics processes are constantly complicating, customer requirements for the quality of logistics services are increasing, rapid changes in the market need flexibility, sensitivity, and reliability of supply chains, all of which will promote the development of system logistics provision. The logistics services market requires the construction of a business model that is based on the principles of innovation, energy efficiency, mobility, and environmental friendliness. Access to logistics services involves the availability of professional logistic operators that would be able to provide services in any region of the country with a guaranteed high level of service. Ukrainian enterprises are exploring new markets actively that will certainly lead to increased logistics activity and rapid growth of contract logistics market. The authors examine the development of the Internet business as a motivating factor for constant expansion of the range of logistic services and the use of various models of outsourcing, which will allow reducing logistics costs of major market participants and increasing the demand for logistics operators that, in turn, will cause a significant recovery in the domestic market of logistics services and will accelerate its integration into the international market.

Key words: logistic services market, logistic operators, logistic providers, contract logistics, volume of cargo transportation, warehouse sector, outsourcing.